

De krooneend, een succesverhaal

De krooneend is een van de fraaiste eenden van ons land. In het duingebied Meijndel, bij Wassenaar, is deze soort de laatste jaren aan een opmerkelijke opmars bezig. Tijd om nader kennis te maken met deze eend en met de oorzaken van zijn succes.

ADRI REMEELUS

*Paartje krooneend in duinplas.
Foto: René van Rossum*

Dat de krooneend bijzonder fraai is, behoeft geen betoog. De vosrode kop en de knalrode snavel geven hem iets gedistingeerd. De krooneend behoort tot de duikeenden en is verwant aan de algemene kuifeend en tafeleend. Maar toch is er een wezenlijk verschil. Waar kuif- en tafeleend onder water vooral dierlijk voedsel tot zich nemen (driehoeksmossels en insecten bijvoorbeeld), is de krooneend vrijwel uitsluitend vegetarisch; hij beperkt zich voornamelijk tot kranswieren.

Meer kranswieren, meer krooneenden

Het eerste zekere broedgeval in Nederland vond plaats in 1942 in de Vinkeveense Plassen. Rond die tijd breidde de Centraal-Europese broedpopulatie zich westwaarts uit en vestigde de soort zich ook in Denemarken en Duitsland. De aantallen in Nederland bleven echter laag. Rond 1975 waren

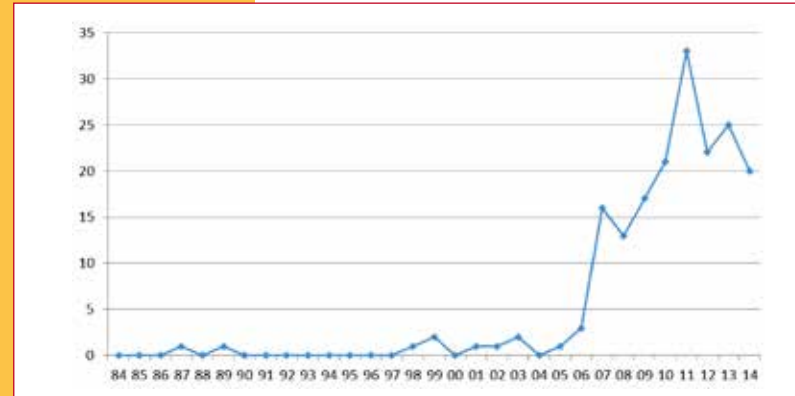
er zo'n 40 tot 60 broedparen, voornamelijk in het Utrechtse plasseengebied en de Randmeren. De aantallen daalden vervolgens weer sterk tot ongeveer 10 paartjes rond 1990. Deze sterke aantalschommelingen hielden verband met veranderingen in het aanbod van waterplanten en dan vooral van kranswieren. In de jaren zeventig en tachtig was het Nederlandse oppervlaktewater erg voedselrijk geworden waardoor de kranswieren en de bijbehorende krooneenden als sneeuw voor de zon verdwenen. Vanaf het begin van de jaren negentig leidde verbetering van de waterkwaliteit in verschillende gebieden tot terugkeer of uitbreiding van kranswervegetaties. Gelijktijdig nam bij de krooneend zowel het aantal als het broedresultaat toe.

Krooneenden in Meijndel

Na een aarzelend begin aan het begin van deze eeuw, met maximaal één tot drie broedparen, nemen de aantallen krooneenden in Meijndel vooral vanaf 2007 spectaculair toe. Dat geldt zowel voor de broedvogels als voor de doortrekkers.

broedvogels

De grafiek laat duidelijk de spectaculaire toename van het aantal broedparen in Meijndel zien. Het

Grafiek: aantal broedpaar
krooneend in Meijndel 1984
- 2014

jaar 2011 was met 33 broedparen het beste jaar tot nu toe. De krooneend laat in Meijndel als enige eendensort een stijgende trend zien. Vanaf half juli zwemmen diverse paartjes met jongen rond. Het blijft echter lastig een exact beeld te krijgen van de jongenproductie, want de jongen houden zich graag schuil in het riet.

rui en doortrek

Het aantal ruiende volwassen vogels neemt de laatste jaren ook sterk toe. Deze toename bedraagt veel meer dan op basis van het aantal broedparen verwacht zou mogen worden. In augustus 2012 telde ik over heel Meijndel 60 ruiende krooneenden, in augustus 2013 177 en op 27 augustus 2014 het spectaculaire aantal van 278 ruiende exemplaren waaronder een groep van 152. Tijdens de rui maakt de krooneend een lastige periode door. De slagpennen worden namelijk tegelijk gewisseld, waardoor de eenden tijdelijk vleugellam zijn. Van half juli tot in september zien de woerden er dan ook somber uit; alleen de snavel, die rood blijft, onderscheidt hen dan van de vrouwtjes. Tijdens de slagpenrui zijn alle eendensorten erg kwetsbaar. Het is daarom van belang dat de infiltratieplassen gevrijwaard blijven van onrust (werkzaamheden, recreatie).

wintergasten

Het aantal overwinterende krooneenden wisselt sterk van jaar tot jaar, maar verbleekt vergeleken met dat van de ruiconcentraties. Soms blijft een groep van 30 vogels overwinteren, maar meestal ligt dit aantal lager. De krooneenden lijken zich in de winter te verspreiden over een groter gebied

*Er overwinteren niet heel veel
krooneenden in Meijndel, ze
broeden er wel steeds meer.
Foto: René van Rossum*

waaronder Berkheide en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Pas in de loop van maart en april nemen de aantallen weer toe.

Oorzaak toename

Eerder is al aangegeven dat de landelijke toename voortvloeit uit de verbetering van de waterkwaliteit. Maar verklaart dat ook de toename in de duinen (met name in Meijndel) of is er meer aan de hand? Wat in Meijndel een rol gespeeld kan hebben, is het project PIM. Die afkorting staat voor Programma Investerings Meijndel. In het kader van dat programma zijn in de afgelopen jaren de infiltratieplassen schoongemaakt. Dat schoonmaken houdt onder andere het volgende in: verwijderen van de organisch verrijkte bodemlaag uit de infiltratieplassen, en het natuurvriendelijk maken van de oevers, meer glooiend. Dat laatste leidt tot een bredere zone tussen droog en nat, waardoor rietkragen zich kunnen uitbreiden. Daarnaast is de kwaliteit van het rivierwater, afkomstig van de Afgedamde Maas, dat in de infiltratieplassen gefiltreerd wordt, steeds schoner geworden. Daardoor is er een goede uitgangspositie ontstaan voor de vestiging van kranswieren en macrofauna. Van belang is ook dat bij het schoonmaken van de infiltratieplassen de grotere vissen worden weggevangen. Hierdoor valt voor de krooneend een voedselconcurrent weg. Bovendien zal het broedsucces stijgen, omdat minder jongen zullen verdwijnen in de hongerige magen van snoeken.

Rust is belangrijk

Wat zijn de verwachtingen? Als de terrein- en voedselomstandigheden blijven zoals zij nu zijn, staat niets een stabiele en wellicht nog groeiende populatie krooneenden in de weg. Echter, ook rust is van belang. Verstoring vanuit waterwinning en recreatie moet dan ook tot het minimale beperkt blijven.

Excursie

Voor de lezers van DUIN wordt op zaterdag 25 april een excursie georganiseerd. Zelf zal ik vooraf nagaan waar de kans op het zien van krooneenden het grootst is. Het verzamelpunt is in Meijndel, bij het bezoekerscentrum De Tapuit, om 08.00 uur. Rekent u op een 'uitje' van ongeveer twee uur. Het meenemen van een verrekijker wordt sterk aanbevolen. Aanmelden bij Adri Remeelus, via aremeelus@ziggo.nl. Er kunnen maximaal 15 deelnemers mee; honden zijn niet toegestaan. Graag tot ziens bij deze krooneendenexcursie!

ADRI REMEELUS IS DUINCONSULENT VOOR MEIJNDEL
EN ZELFSTANDIG NATUURONDERZOEKER